

1. NEDERLANDS artikel i.v.m. roken in groep bespreken

VAKOVERSCHRIJDEND

DOELGROEP

1^e graad ASO, 2^e jaar (14j)

DOEL

- eigen mening duidelijk en gestructureerd verwoorden
- eigen groepsargumenten verdedigen
- een vooraf opgelegde taak uitvoeren en een groeps gesprek

WERKVORM

Complementair groepswerk

VOORBEREIDING

Vooraf opgelegde taak maken.

TIJDSDUUR

1 lesuur

BESCHRIJVING WERKWIJZE

Materiaal

Tekst: "Wanneer het in Amerika regent, druppelt het bij ons."

Wanneer het in Amerika regent, druppelt het bij ons. In navolging van de Amerikaanse antitabakslobby worden 1,6 miljoen rokers in ons land meer en meer in de hoek geduwd. Vanaf 1 januari 1999 mocht men al geen reclame meer maken voor tabaksproducten. Voeg daarbij de steeds duurdere sigaretten en de kleine rokersruimte en je weet hoe laat het is. Maar of rokers het hierbij laten?

1. Heidense gewoonte

Al van bij haar introductie in Europa heeft de tabaksplant haar tegenstanders gekend. Maar vreemd genoeg had dat verzet tot aan het begin van de 20e eeuw maar weinig te maken met het feit dat tabak schadelijk zou zijn voor de gezondheid. De kritiek op tabak werd vooral geformuleerd vanuit moreel standpunt. De tabaksplant kwam van de heidense indianen. Het roken ervan was dus een heidense gewoonte. Zo kreeg Europa's eerste roker, Rodrigo de Jerez, een Spaans ontdekkingsreiziger, het op het eind van de vijftiende eeuw aan de stok met de Heilige Spaanse inquisitie. Rodrigo had de tabaksplant uit Cuba meegebracht naar zijn geboortedorp en demonstreerde daar het roken aan zijn dorpsgenoten. Zijn burens vertrouwden het zaakje - lees: de rook die uit Rodrigo's mond en neusgaten kwam - niet en gaven hem aan bij de Inquisitie. Dat Jerez een duivel was, daar waren de heren inquisiteurs niet helemaal van overtuigd, maar ze veroordeelden hem toch tot zeven jaar kerker. Niet dat zijn opsluiting iets uithaalde, want toen Jerez vrij kwam was het Spaanse koninkrijk hopeloos verslingerd geraakt aan het roken van tabak. Een rage die zich al snel uitbreidde over de rest van Europa.

2. Doodstraf voor roker

De katholieke kerk verzette zich niet meer en hield zich nog redelijk rustig als het op het bestraffen van tabaksgebruik aankwam. In sommige Oost-Europese landen, het Nabije en het Verre Oosten, kende men heel wat minder genade. Sultan Achmed I van Turkije (1603-1617) liet betrachte rokers een gat door de neus boren. Sultan Moerad IV (1623-1645) ging nog een stapje verder, trok 's nachts onherkenbaar over straat en leverde eigenhandig betrachte rokers over aan zijn beulen. In Rusland liet tsaar Michael Romancy (1613-1645) rokers bij hun eerste 'vergriep' geselen, verbannen of de neus afsnijden. Recidivisten werden zonder pardon geëxecuteerd. In 1617 stelt de toenmalige Mongoolse keizer dat rokers de doodstraf verdienen.

Algemeen wordt aangenomen dat de agressie van de oosterse heersers tegenover hun rokende onderdanen gericht was op het buiten houden van de westerse invloeden die met het roken gepaard gingen.

Tijdens het bewind van de puriteinse Engelse koningin Victoria (1837-1901) - zij vond roken 'een bijzonder onhebbelijke gewoonte' - was het ten strengste verboden in de koninklijke paleizen te roken. Zij zag de sigaret als het toppunt van ongemanierdheid. Het stond gewoon niet. Een kwestie van etiquette. En de gezondheid?

3. Rokers = misdadigers

De gezondheidskaart werd pas goed en wel getrokken in onze eeuw, toen de Amerikaanse industrieel Henry Ford en zijn vriend, de beroemde uitvinder Thomas Alva Edison in 1914 het pamflet *De Zaak tegen de Kleine Witte Verslaver de wereld instuurden*. 'Het kwaad van de sigaret', zo stelde Ford, 'komt voornamelijk voort uit de verbranding van het papieren omhulsel. De stof die daarbij vrijkomt, acroleïne, heeft een gewelddadige inwerking op het zenuwstelsel waardoor de hersencellen afbreken.' Dat van die acroleïne was een vergissing, maar dat weerhield de industrieel er niet van het roken in zijn fabrieken, scholen en ziekenhuizen te verbieden. Zelfs op de golfbanen en in de kleedkamers van zijn Dearborn Country Club mocht niet worden gerookt.

Echt fijnzinnig waren de antitabakscampagnes evenmin, maar Ford maakte het wel echt bont: 'Bestudeer de geschiedenis van alle misdadigers en je zult zien dat het allemaal verstokte sigarettenrokers zijn. Jongens raken door het roken van sigaretten in slecht gezelschap. Ze gaan met andere rokers naar biljartlokalen en kroegen. De sigaret haalt ze naar beneden.'

4. Geen wetenschappelijke consensus

Fords uitspraken en argumenten klinken ons nu misschien belachelijk in de oren, maar ook over de gezondheidsargumenten die nu door Fords geestelijke kleinkinderen, de antitabakslobby, tegen het roken worden aangehaald, bestaat geen wetenschappelijke consensus. Voor elke studie die een rechtstreeks verband tussen roken en longkanker aantoonde, bestaat een andere die dat verband ontkent. Het verband tussen passief roken en longkanker lijkt in een nog grotere waas van verwarring gehuld.

De wetenschappelijke discussie rond de gevaren van het roken is een mijnenveld waar we ons niet in willen wagen. Roken zal wel niet bevorderlijk zijn voor de gezondheid - alhoewel het tegen de ziekte van Parkinson schijnt te helpen - maar die stelling gaat ook op voor heel wat andere genotsmiddelen. Het probleem is dat tabak, net als alcohol een traag en allerm minst doeltreffend vergif is. Als het roken van een sigaret bij de eerste trek dodelijk was, zou er nu geen discussie tussen rokers en niet-rokers bestaan.

Het roken van tabak is voor vele mensen een bron van genot. En de geschiedenis leert ons dat geen enkele tiran, hoe hard zijn maatregelen ook waren, de innige band tussen roker en 'het gerookte' (sigaret/sigaar/pijp) heeft kunnen verbreken.

En alle moeite van de antitabakslobby ten spijt, zal ook een totaal rookverbod (wanneer de wijzende vingertjes niet helpen) het roken niet kunnen uitroeien. De drooglegging (het volledige verbod op alcoholische dranken) in Amerika van de jaren '30 leert ons dat elke vorm van repressie op een ingeburgerde gewoonte er alleen in slaagt clandestiene circuits in het leven te roepen en bijbehorende maffiosi als Al Capone rijk te maken.

Patiënt: Dokter ik ben bang om dood te gaan.

Dokter: Daar heb ik een eenvoudige remedie voor: stop met drinken, roken, eten en vrijen.

Patiënt: En word ik dan oud?

Dokter. Ouder niet, maar de tijd zal zo langzaam lijken te gaan dat u die indruk wel krijgt.

OPGAVEN

- Heeft het zin een algemeen rookverbod in te stellen?
- Verdeel de klas in zes groepjes. Drie groepen zoeken vijf argumenten voor en drie groepen zoeken vijf argumenten tegen een algemeen rookverbod. Hiervoor krijg je twintig minuten.
- In de groepjes heeft ieder lid zijn/haar eigen functie:
 - de gespreksleider zorgt ervoor dat iedereen meedoet, dat iedereen aan het woord komt, dat iedereen alles begrijpt, vraagt verduidelijking aan de leraar als niemand in de groep nog verder kan;
 - de tijdbewaker zorgt voor een werkplan, houdt de tijd in het oog;
 - de bron zoekt de nodige informatie (in naslagwerken of andere bronnen), zorgt ervoor dat wie veel over het onderwerp weet aan bod komt, zorgt voor het nodige materiaal voor de verwerking / de presentatie; (Als de groep slechts vier leden heeft kunnen de taken van tijdbewaker en bron samengenomen worden.)
 - de verslaggever neemt de (klad)notities en zorgt voor de schriftelijke vastzetting van de groepsvoorstellen, bij de presentatie schrijft de verslaggever alles bondig op het bord;
 - de woordvoerder organiseert de presentatie van het groepswerk (Wat wordt verteld? Wie? Hoe?), vertel bij het begin van een presentatie steeds hoe de groep heeft gewerkt en waarom.
- De groepjes brengen hun argumenten naar voren, de andere groepen krijgen telkens de kans om kort te reageren; ze kunnen argumenten versterken of ontkrachten.
Daarna wordt gestemd over het algemeen rookverbod.

BRONVERMELDING

Mater Dei-Instituut, Luchtvaartlaan 70 1150 Brussel

2. NEDERLANDS: enquête afnemen

VAKOVERSCHRIJDEND

DOELGROEP

1° graad, 2de jaar

DOEL

Enquête afnemen en verwerken

WERKVORM

Groepswerk

VOORBEREIDING

TIJDSDUUR

2 uren

BESCHRIJVING WERKWIJZE

De leerlingen gaan per 2 een aantal personen ondervragen,

nl. volwassenen die roken (leerkrachten)

volwassenen die niet roken (leerkrachten)

arts

ex-roker (eventueel ook leerkrachten)

jongeren die roken (leerlingen)

jongeren die niet roken (leerlingen)

Aard van de vragen:

- voor de rokers: Waarom roken (m.a.w. de motivatie)?
Hoelang roken zij reeds?
Hoe zijn ze begonnen?
Hoeveel sigaretten roken zij per dag?
Kostprijs?
Zijn er fysieke gevolgen (positief en negatief)?
Zijn er rokers die willen stoppen met roken?
- Voor de jongeren die roken: waar roken zij?
Vinden zij het aangenaam in het rokerslokaal op school?
Liever een andere oplossing op school?
- voor de niet-rokers: vinden zij roken hinderlijk?
Waarom niet roken; motivatie?
- arts: sterftcijfers en ziektecijfers
aard van de ziektes
rookt de arts zelf?
- ex-roker: waarom gestopt?
Wanneer?
Hervallen?

BRONVERMELDING

Maria Boodschap

3. NEDERLANDS: stellingenspel en quiz over roken

VAKOVERSCHRIJDEND

DOELGROEP

1^ograad, 11 tot 14 jaar

DOEL

Jongeren ertoe aanzetten hun mening te uiten over roken en rokers

WERKVORM

Vragenlijst, individueel in te vullen

Groepswerk per twee

Discussie in de klas

TIJDSDUUR

30 minuten

BESCHRIJVING WERKWIJZE

1. Bedenk vooraf 10 tot 20 stellingen waarvan je denkt dat ze een goed beeld geven van het standpunt van de deelnemers, of standpunten waarover je de mening van de groep wil kennen.
Het is belangrijk dat je stellingen kiest waarvan je zeker bent dat ze geschikt zijn voor de leeftijdsgroep.
De stellingen mogen zowel juist als onjuist zijn als ze maar interessant zijn en er een discussie kan ontstaan.
2. Maak er een quiz van: mogelijk antwoord:
 - akkoord
 - niet akkoord
 - weet niet
3. Geef elke deelnemer een vragenlijst en laat ze de lijst individueel invullen, laat hen per 2 de antwoorden doornemen en tracht tot een overeenkomst te komen.
4. Laat daarna 2 groepjes van 2 samen zitten zo ontstaat een nieuwe discussie. Uiteindelijk worden de verschillende meningen in de ganse groep besproken.

VRAGENLIJST:

	AKKOORD	NIET AKKOORD	WEET NIET
Dat ik rook is mijn zaak, daar heb jij niets mee te maken			
Jongeren beginnen enkel te roken omdat het 'stoer' is			
Ik ken iemand die 74 jaar oud is, rookt als een schoorsteen en kerngezond is, dus zo slecht kan roken niet zijn			
Het is gemakkelijk om met roken te stoppen			
Tabaksreclame zou verboden moeten worden			
Mensen die roken genieten van het roken			
Als de mensen al de gevaren van het roken zouden kennen zouden ze onmiddellijk stoppen			
Sporten is gezond en kan de negatieve effecten van het roken doen verdwijnen			

OPMERKINGEN: Als leerkracht begeleid je de discussies, moet je voorbereid zijn op bepaalde vragen en moet je misverstanden toelichten.

4. NEDERLANDSE EXPRESSIE: rollenspel

VAKOVERSCHRIJDEND

DOELGROEP

11-14 jaar

DOEL

Jonge mensen in situaties brengen waarin ze de kans hebben om hun mening te geven, waar zij de vaardigheden om te overtuigen kunnen uitproberen en hun weerstand kunnen versterken tegen de invloed van leeftijdsgenoten of reclame.

Letten op taalgebruik.

DUUR

minimum 1 uur

VOORBEREIDING

Materiaal

Acteurskoffer met verschillende bierflesjes, 1 pakje sigaretten, 1 aansteker, chips, een sjaal, een radio.

Situaties voor het rollenspel.

WERKVORM

Rollenspel/ drama

BESCHRIJVING WERKWIJZE

1. Stel aan de groep voor scenario's met specifieke thema's te spelen. Vraag hen mensen te zoeken die aanwezig zullen zijn en mensen die de scène zullen spelen. Toon de acteurskoffer en geef hem aan de 'spelers'.
2. Geef de acteurs enkele minuten om zich voor te bereiden. Daarna kunnen ze gedurende 5 minuten spelen, terwijl de andere observeren zonder instructies.
3. Stop het rollenspel na 5 minuten. Vraag de acteurs en daarna de observatoren om te vertellen wat ze erbij voelden of observeerden. Jouw rol bestaat erin dat je de opmerkingen bundelt en hun aandacht brengt op wat ze merkten aan de houding van de mensen die roken of niet roken (wat kozen ze als bezit? Waarom deze keuzes?)
4. Stel een tweede rollenspel voor, deze keer met instructies. Vorm zoveel mogelijk groepen als er acteurs nodig zijn voor het rollenspel. Vraag dan elke groep een rol te kiezen die ze willen houden. De taak van de groep is de persoonlijke argumentatie voor te bereiden onder hen die de rol zal spelen in het stuk.
5. Sta hen 5 minuten VOORBEREIDING toe, vraag hen dan de scène te spelen in 10 minuten. Elke acteur die zonder argumenten valt, kan het spel stoppen om een minuut advies te vragen aan zijn groep of vervangen te worden door iemand van zijn groep.
6. Op het einde van de 10 minuten, vraag je aan elke persoon te vertellen wat zij ervaren of gezien hebben. Als iemand het oneens is met de acteur van zijn groep, vraag hem dan deze acteur te vervangen en herspeel het stuk voor een aantal minuten.
7. Tenminste 5 minuten voor het einde van de sessie zorg je ervoor dat de leerpunten duidelijk zijn.

OPMERKING

Laat de jongeren vrijuit praten over hun ervaringen. Zorg voor toepasselijke bezittingen voor de voorgestelde scenario's. Hou de timing goed in het oog.

Situaties voor het rollenspel

A. Situaties met vrije keuze over betrokkenheid of niet

1. Een familieavond voor de televisie (vrije expressie)
2. Een groep jongeren komt samen in een park nabij de school. De leider haalt een pakje sigaretten boven en biedt ze aan aan de anderen (oefening in het weerstaan van druk, gerichte expressie)
3. Sommige jongeren gaan naar een restaurant om het einde van het schooljaar te vieren. Eén gedeelte van het restaurant is voorbehouden voor niet-rokers (oefening in het innemen van een standpunt, gerichte expressie).

B. Situatie met gespecificeerde karakters

In een jeugdclub met een rookverbod wordt een 15-jarige jongen naar huis gestuurd omdat hij, ondanks twee waarschuwingen, nog steeds rookte in de club. Sommige vrienden besloten de jeugdwerker te vragen of het niet mogelijk is om een discussie te organiseren over roken in de club: "moet de regel verzacht worden zodat roken in sommige delen van de club wel toegelaten wordt"? De jeugdwerker gaat akkoord om een discussie hierover te houden.

5 mensen nemen deel aan het debat:

- een vertegenwoordiger van de rokende leden
- een vertegenwoordiger van de niet-rokende leden
- een vertegenwoordiger van het directiecomité
- de jeugdwerker
- de conciërge

5. NEDERLANDS: begrijpend lezen / luisteren

VAKOVERSCHRIJDEND

DOELGROEP

1e graad ASO, 2e jaar (14j)

DOEL

- In een krantenartikel de oorzaken vinden.
- In eigen woorden antwoorden op de vragen.
- Een eigen mening over een tekst formuleren.

WERKVORM

De leerlingen werken individueel aan een tekst begrijpend lezen.

TIJDSDUUR

1 lesuur

BESCHRIJVING WERKWIJZE

Materiaal

Artikel: "Europese Unie zet tabaksindustrie duimschreeven aan."

Van onze economische redactie.

LUXEMBURG - De Marlboro-man en zijn collega's liggen zwaar onder vuur. Gisteren gingen de Europese ministers van Volksgezondheid akkoord met een nieuwe Europese richtlijn die de tabaksindustrie fors aanpakt.

Duidelijker gezondheidswaarschuwingen op de pakjes, geen termen meer als mild' of 'light' en minder teer en nicotine in alle Europese sigaretten. De Europese voedingsbonden vrezen dat de richtlijn de eigen markt in gevaar brengt. 'Deze maatregel kan 9000 banen kosten en ervoor zorgen dat de productie verplaatst wordt naar buiten de Europese Unie', zei secretaris-generaal Harald Wiedmhofer eerder namens de voedingsbonden.

Een sigaret mag straks niet meer dan 10 milligram teer, 10 milligram koolmonoxide en 1 milligram nicotine bevatten. Bij de voor de Europese markt bedoelde productie is dat geen probleem. Het struikelblok voor de industrie is dat de reductie ook geldt voor sigaretten die hier weliswaar worden geproduceerd maar die bestemd zijn voor landen buiten de Europese Unie (EU)

'Per jaar produceren wij in de EU 135,5 miljard sigaretten', licht Joost Keulen van British American Tobacco (BAT) de belangen toe. "Daarvan is 33 procent bestemd voor export naar buiten de EU, dat wil zeggen 42 miljard sigaretten. Als die ook onder de richtlijn vallen, kunnen wij niet meer aan deze exportvraag voldoen. Verplaatsing van de productie kan dan de consequentie zijn', aldus Keulen.

Export

De in Nederland geproduceerde sigaretten gaan voornamelijk naar landen binnen de EU waardoor de consequenties hier minder groot zijn dan in landen als Engeland. Daar wordt bijvoorbeeld van de productie in de drie BAT-fabrieken 70 tot zelfs 99 procent uitgevoerd naar landen buiten de EU. Keulen: "Maar ook in onze fabriek in Zevenaar, waar 32 miljard sigaretten per jaar geproduceerd worden, is 6 procent bestemd voor export buiten de EU."

De richtlijn bepaalt daarnaast dat de tabaksindustrie vanaf eind 2001 de ingrediënten moet vrijgeven. Duitsland was gisteren het enige land dat de voorstellen niet zag zitten en stemde tegen. Oostenrijk, Luxemburg en Spanje beperkten zich tot een blanco stem. Alle vier willen een uitzondering voor sigaretten voor export naar niet EU-landen. Een meerderheid was echter van mening dat het om ethische redenen niet verantwoord is dat Europa de eigen bewoners wel beschermt en bijvoorbeeld Afrikaanse kinderen niet.

Vraagjes bij de tekst i.v.m. tabaksindustrie.

1. Welke nieuwe richtlijnen hebben de Europese ministers uitgevaardigd?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Wat is het struikelblok bij de productie van sigaretten volgens de tabaksindustrie?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Vanaf 2001 worden de richtlijnen nog strenger. Toon aan.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Waarvoor vrezen de tabaksproducenten als de richtlijnen nog strenger worden?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Wat is je eigen mening over dit krantenartikel?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

BRONVERMELDING

Mater Dei-Instituut, Luchtvaartlaan 70 1150 Brussel